

dr Anna Kalisz
Adiunkt w Instytucie Administracji i Prawa
Wyższej Szkoły *Humanitas* w Sosnowcu
ul. Jana Kilińskiego 43, 41-200 Sosnowiec
<http://www.humanitas.edu.pl/>

AUTOREFERAT

przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych w języku polskim

1. Imię i nazwisko:

ANNA KALISZ

2. Posiadane dyplomy i stopnie naukowe z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

2001 – **magister prawa**, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej (UMCS) w Lublinie - w trakcie studiów: od II roku najwyższe stypendium naukowe, dyplom uznania za bardzo dobre wyniki w nauce, prestiżowe wówczas praktyki w Urzędzie Komitetu Integracji Europejskiej - Departament Harmonizacji Prawa (2000/2001) oraz staż asystencki (2000/2001)

2006 – stopień naukowy **doktora nauk prawnych**, nadany uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie z dnia 12 kwietnia 2006 roku - rozprawa doktorska pod tytułem „*Wykładnia Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w procesie stosowania prawa wspólnotowego*”, przygotowana pod kierunkiem naukowym prof. dra hab. Leszka Leszczyńskiego; w trakcie studiów doktoranckich w Katedrze Teorii i Filozofii Prawa, Wydział Prawa i Administracji UMCS (2001 – 2006, z przerwą z tytułu urlopu macierzyńskiego); nagroda indywidualna III stopnia Rektora UMCS za wyróżniającą się rozprawę doktorską (2007)

2001 – dyplom ukończenia **międzynarodowego programu** Academy of American and International Law, w ramach stypendium The Center for American and International Law, Southern Methodist University, Dallas, Texas, Stany Zjednoczone (w języku angielskim)

2004 - dyplom ukończenia **międzynarodowego programu** w L'école d'été de theorie du droit, Bruksela, Belgia (w języku angielskim i francuskim)

2006 - dyplom **studiów podyplomowych** - XXV kursu „Prawa i wolności człowieka” w Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka w Warszawie

2010 - dyplom **studiów podyplomowych** z zakresu filozofii współczesnej - „Szkoła Filozoficzna Prof. Tadeusza Gadacza”, Collegium Civitas, Warszawa

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych.

1.10.2001 – 30.09.2006 – asystent w Katedrze Teorii i Filozofii Prawa, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie

1.10.2006 – 30.09.2009 – adiunkt w Katedrze Teorii i Filozofii Prawa, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie, w tym w latach 2007 – 2009 jako kierownik studiów podyplomowych w zakresie mediacji

1.10.2009 – obecnie – adiunkt w Instytucie Administracji i Prawa Wyższej Szkoły *Humanitas* (WSH) w Sosnowcu, w tym w latach 2010 – 2013 również na stanowisku Zastępcy Dyrektora Instytutu Administracji i Prawa

Współpracuję również (wykłady na studiach podyplomowych, konferencje, seminaria, wykłady na zaproszenie) z Wydziałami Prawa UMCS, UWM, UŚ, UŁ oraz z Instytutem Filozofii UAM, jak również Krajowym Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratur, obecnie KSSiP, (2007 – 2012). Prowadziłam zajęcia jako *visiting professor* w letniej szkole “The European System of Human Rights Protection” na Viadrina European University, Frankfurt nad Odrą, Niemcy (w języku angielskim) oraz na Wydziale Prawa Uniwersytetu Wileńskiego (zajęcia dotyczące mediacji w prawie polskim i europejskim – w języku angielskim, polskim i rosyjskim). W latach 2008 – 2014 prowadziłam również zajęcia dla aplikantów w Okręgowej Izbie Radców Prawnych w Lublinie oraz dla OIRP w Katowicach. W latach 2007 – 2009 prowadziłam seminarium na kierunku administracja w Wyższej Szkole Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie (WSPA). Od roku 2012 prowadzę też zajęcia w ramach umowy o dzieło w Górnośląskiej Wyższej Szkole Handlowej w Katowicach.

Ponadto, jestem mediatorem w sprawach cywilnych i karnych wpisanym na listy mediatorów przy Sądach Okręgowych w Katowicach, Gliwicach i Bielsku-Białej.

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):

a. tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego, autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa):

monografia: Anna Kalisz, *Mediacja jako forma dialogu w stosowaniu prawa*, Wydawnictwo DIFIN, Warszawa 2016, ss. 239 (ISBN 978-83-8085-090-3)

b. omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.

Omówienie celu naukowego pracy warto zacząć od **uzasadnienia wyboru tematu badawczego**.

Obecnie mediacja – jako forma rozwiązywania sporów i jako instytucja prawna zyskuje (powoli, ale wyraźnie) w Polsce na znaczeniu. Sprzyjają temu działania Unii Europejskiej i Rady Europy, rodzimego Ministerstwa Sprawiedliwości, jak i zmiany w prawie. Ponadto, coraz więcej organizacji pozarządowych zajmuje się tą tematyką. W konsekwencji, powstają też i publikacje w tym zakresie, jednak większość z nich nie ma charakteru pogłębionej czy kompleksowej analizy i dotyczy raczej „popularyzacyjnego” obszaru – zalet mediacji w skonstrastowaniu jej z procesem sądowym. Zazwyczaj w prace te odnoszą się przede wszystkim do korzyści stron w aspekcie emocji i relacji oraz do warsztatu pracy mediatora.

Stąd też punktem wyjścia dla powstania niniejszej publikacji było założenie, iż ta tematyka warta jest głębszej refleksji naukowej – zwłaszcza, że do tej pory nie było w Polsce przypadku habilitacji z dziedziny nauk prawnych dotyczącej kompleksowo tego zagadnienia.¹

Publikacja wskazana jako osiągnięcie naukowe ma charakter kompleksowy i w dużej mierze interdyscyplinary. Dotyczy przede wszystkim rozwiązywania sporów w drodze dialogu i

---

¹ Rozprawa habilitacyjna E. Gmurzyńskiej pt. *Rola prawników w alternatywnych metodach rozwiązywania sporów* (C. H. Beck, Warszawa 2014) dotyczy bowiem przede wszystkim modeli edukacji prawniczej, reprezentacji klienta i udziału prawników w różnych formach ADR w kontekście alternatywnych metodach rozwiązywania sporów prawnych, do których to metod należy też mediacja. B. Czarnecka-Działuk opublikowała jednotematyczny cykl dotyczący mediacji w aspekcie sprawiedliwości naprawczej. Inne publikacje stanowiące podstawy przewodów habilitacyjnych są jeszcze luźniej powiązane z tematyką prezentowaną w pracy – Ł. Błaszczak oraz M. Głodowski opublikowali monografie dotyczące sądów polubownych, M. Aslanowicz – arbitrażu handlowego, natomiast M. Gładoch – dialogu społecznego w kontekście prawa pracy.

mediacji, niektóre jej elementy jednak znacznie wykraczają poza tę tematykę. Obszar badań obejmuje bowiem – oprócz dogmatycznej analizy przepisów obowiązującego w tym zakresie prawa i opartego na doświadczeniach praktycznych zaprezentowania warsztatu mediacyjnego - także elementy teorii i filozofii prawa, filozofii społecznej oraz pewne wątki z zakresu psychologii i socjologii. Nawiązania te stanowią konsekwencję dotychczasowych zainteresowań naukowych, o których mowa poniżej.

Głównym celem naukowym prezentowanej monografii jest ukazanie, iż skoro – nawet jeśli powoli – poszerza się obszar mediacji (co zostało w pracy wykazane), to tym samym umacnia się element dialogiczności w prawie. Jest to przy tym dialog również na poziomie stosowania prawa. **Przedmiotem** prezentowanych w monografii **badania** jest zestawienie wybranych koncepcji dotyczących istoty prawa ze zjawiskiem konfliktu i sporu prawnego, komunikowaniem w jego ramach oraz możliwością jego rozwiązania w drodze ADR, w tym zwłaszcza mediacji. Monografia zawiera także wyjaśnienie istoty mediacji oraz przegląd regulacji jej dotyczących w polskim systemie prawnym. **Celem pośrednim** natomiast jest przyczynienie się do dalszej **integracji** teorii prawa z **innymi naukami społecznymi**.

Szczegółowa analiza tytułowego terminu „**dialog**”, jak i pojęć z nim graniczących, przeprowadzona została w oparciu o dotychczasowy dorobek teorii i filozofii prawa oraz innych nauk społecznych. Przywołanie i uporządkowanie koncepcji wypracowanych dotychczas pozwoli zatem na przybliżenie zagadnienia i określenia jego wpływu na porządek prawny – a zatem rzeczywistość prawną. Elementy dialogu można bowiem współcześnie znaleźć właściwie na wszystkich etapach tworzenia i stosowania prawa – postrzeganego jak zjawisko wielopłaszczyznowe.

Na potrzeby pracy przyjęto szerokie rozumienie pojęcia **stosowania prawa**, jako procesu decyzyjnego powodującego określone skutki prawne dla adresatów decyzji. Z drugiej jednak strony objęto analizą jedynie stosowanie prawa będące reakcją na określony spór prawny wynikający z sytuacji konfliktowej. W ramach tak pojętego stosowania prawa proces decyzyjny przeprowadzany w ramach mediacji może stanowić element sądowego stosowania prawa.²

Jednocześnie praca stanowi próbę zestawienia rozważań teoretycznych z doświadczeniami praktycznymi – mediacją bowiem zajmują się z większym lub mniejszym natężeniem od początku XXI stulecia.

Analizę podjętego w monografii problemu badawczego oparto na następujących **założeniach**:

---

² Warto w tym kontekście zauważyć, iż od stycznia 2016 r. regulacje dotyczące instytucji tzw. mediatorów stałych, zostały wprowadzone wprost do ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych, co wpisuje mediację w wymiar sprawiedliwości.

- 1) spośród współczesnych koncepcji ontologicznych, większość bazuje (przynajmniej częściowo) na związkach prawa z komunikacją
- 2) jedną z podstawowych funkcji prawa jest umożliwianie opanowywania konfliktów między podmiotami społecznymi oraz wymierzanie sprawiedliwości w zaistniałych między nimi sporach prawnych
- 3) konflikty i wynikłe z nich spory prawne można rozstrzygać bądź rozwiązywać, a udział rozwiązywania w opanowywaniu sporów wiele mówi o kulturze prawnej.

W celu rozwiązania podjętego problemu badawczego postawionych zostało również kilka szczegółowych **pytań badawczych**:

- 1) jak wyglądają podobieństwa i różnice paradygmatów podejmowania decyzji w mediacji i w ramach sądowego rozstrzygnięcia?
- 2) czy mediację można uznać za element sądowego stosowania prawa?
- 3) czy mediację można uznać za formę wymiaru sprawiedliwości?

Jeżeli chodzi o **ramy metodologiczne** prowadzonych badań to objęły one: (1) metody ogólnologiczne (analizę - w tym analizę porównawczą, syntezę, klasyfikację i systematyzację) oraz (2) metody empiryczne (obserwację oraz opis). W tym miejscu należy też podkreślić, iż w badaniach zastosowano także podejście interdyscyplinarne (powołując się na koncepcję wielopłaszczyznowego badania prawa), w ramach którego możliwe było sięganie do dorobku różnych nauk społecznych.

W badaniach wykorzystano również następujące **techniki badawcze** (metodyki): analizę zawartości obowiązujących aktów prawnych, obserwację uczestniczącą oraz analizę i krytykę literatury przedmiotu.

W celu zapewnienia możliwości rozwiązania problemu badawczego i weryfikacji postawionych w pracy pytań (hipotez) z wykorzystaniem przyjętych metod podporządkowano im **strukturę rozprawy**. Praca składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów oraz zakończenia.

Rozdział pierwszy, dotyczący komunikacji i konfliktu w ramach prawa ma celowo charakter porządkujący, jest nastawiony bowiem na wyjaśnienie i uporządkowanie terminologiczne kluczowych dla pracy pojęć i tym samym stworzenie swoistej „mapy pojęciowej”. Oprócz takich terminów jak dialog, dyskurs, debata, monolog jako formy wypowiedzi w ramach porządku prawnego pojawiają się zagadnienia kompromisu i konsensusu społecznego na poziomie normatywnym oraz elementy dotyczące pojęcia wspólnoty i legitymizacji władzy. Punktem wyjścia jest tu zatem wizja prawa jako zbioru różnego rodzaju wypowiedzi (zważywszy, iż opiera się ono na słowie i języku) dlatego uznano, że warto rozpatrzyć różne rodzaje komunikacji w ramach porządku prawnego – i postawić pytanie, czy i jak zjawiska

te ewoluują. Zestawiono przy tym pojęcia dialogu i dyskursu - jako pojęcia graniczne i bliskoznaczne, lecz nie tożsame. Ponadto, w rozdziale tym zaprezentowano teorię uznania³, jako próbę ogólnego wyjaśnienia powstawania meta-podłoża konfliktów i sporów w społeczeństwie.

Rozdział drugi jest zamierzoną kontynuacją pierwszego i odnosi się do prawa jako formy komunikacji społecznej. Stanowi próbę syntezy dorobku współczesnej filozofii prawa w kontekście rozumienia prawa jako rozmowy. W braku bowiem jednej koncepcji ontologicznej, na której można oprzeć wizję prawa w niniejszej pracy, zdecydowano się opisać w zarysie te, które ukazują prawo jako rezultat działań negocjacyjnych, horyzontalnych, argumentacyjnych, komunikacyjnych oraz w kontekście rozumienia prawa jako aktu mowy. Koncepcje te łączą zmianę w widzeniu pozycji państwa, które obecnie jest raczej jednym z partnerów negocjacji, ewentualnie koordynatorem tego procesu, niż wyraźnym zwierzchnikiem. Zadaniem, którego podjęto się w tym rozdziale jest stworzenie punktu wyjścia do refleksji na temat wpływu komunikacyjnego ujęcia prawa na podejmowanie decyzji w sporach prawnych. Powiązано to zagadnienie zatem z opisem ADR – jego idei, istoty, często opisywanych zalet i rzadziej opisywanych wad - w kontekście rozwiązywania sporów prawnych. Ukazano przy tym „przystawalność” idei ADR do trendów istotnych dla zachodniej filozofii prawa oraz najistotniejszych zjawisk i zmian zachodzących w ramach europejskiej kultury prawnej.

Rozdział trzeci odnosi się już bezpośrednio do instytucji mediacji jako egzemplifikacji dialogu w prawie. Pokazano, jak instytucja ta wpisuje się w koncepcję wielopłaszczyznowego badania prawa (uzupełniającą opisaną w rozdziale drugim szeroko rozumianą koncepcję prawa jako rozmowy). Mediacja stanowi bowiem czytelny przykład wewnętrznej i zewnętrznej integracji prawa. W rozdziale tym opisano istotę i rodzaje dialogu mediacyjnego (w tym negocjacje jako podstawę mediacji, warunki sytuacji negocjacyjnej i wyprowadzony z negocjacji model przebiegu komunikacji w mediacji oraz obszary zastosowania w niej komunikacji dialogowej, jak i rolę mediatora); rodzaje mediacji – w tym różnorodne strategie i techniki mediacyjne oraz uniwersalne zasady mediacji, a także społeczne cele tej instytucji.

W rozdziale czwartym poruszono zagadnienie stosowania prawa i podejmowania decyzji kończących spór zarówno w modelu sądowym, jak i mediacyjnym. Dokonano w nim porównania paradygmatu i filozofii podejmowania decyzji w procesie sądowym i w mediacji. Punkt wyjścia stanowi tu opis rozumienia pojęcia stosowania prawa oraz zarys jego modelu i czynników go modyfikujących. Przywołano przy tym zagadnienie roli norm i rozumowań w stosowaniu prawa oraz wewnętrzne i zewnętrzne wartości rządzące tym procesem. Zestawiono pojęcia rozstrzygnięcia i rozwiązywania sporów na podstawie i w granicach prawa, a następnie

---

³ *Vide*: A. Honneth, *Walka o uznanie. Moralna gramatyka konfliktów społecznych*, Kraków 2012, passim (oryginał: Kampf um Anerkennung. Zur moralischen Grammatik sozialer Konflikte, Suhrkamp, Frankfurt am Main 1992).

zaprezentowano opis modelu sądowego stosowania prawa (najpierw dyskurs stron, potem „monolog”, czyli podejmowanie decyzji przez sąd) oraz modelu mediacyjnego (dyskurs, dialog i wypracowanie decyzji przez strony). Rozważania prowadzono w kontekście pojęcia sprawiedliwości w rozstrzyganiu oraz akceptacji i kooperacji w rozwiązywaniu sporów, jak również zagadnienia mediacji jako formy wymiaru sprawiedliwości. Warto zauważyć, że jak w poprzednich moich publikacjach, tak i tu przyjęto walidacyjno-derywacyjną koncepcję wykładni.⁴

Rozdział piąty stanowi ilustrację tezy, iż skoro – nawet jeśli dość powoli – poszerza się obszar mediacji, to tym samym umacnia się także element dialogiczności w prawie. Instytucję mediacji regulowanej w polskim porządku prawnym ukazano – w nawiązaniu do rozdziału trzeciego, jako przykład wewnętrznej i zewnętrznej integracji prawa. Wyliczono obszary sprzyjające zastosowaniu mediacji (różne rodzaje sporów wynikających z czynów zabronionych; sporów pomiędzy organami państwa, bądź organami i obywatelami oraz sporów mieszczących się w formalnej i materialnej definicji sprawy cywilnej) oraz podano przykłady różnych regulacji mediacyjnych w prawie krajowym (publicznym i prywatnym) oraz międzynarodowym i europejskim. Każdorazowo ukazano przy tym – cel regulacji prawnych; rodzaje spraw poddawanych mediacji; inicjowanie mediacji w procesie sądowym; zakazy i przeciwwskazania mediacyjne oraz regulacje co do wyboru i roli mediatora, jak i skutki prawne pozytywnie zakończonej mediacji. Mediacja w tym kontekście opisana została jako wyraz innego rodzaju „balansu” między elementem publicznym i prywatnym, jako element swoistej prywatyzacji wymiaru sprawiedliwości. Rozdział zamyka próba odpowiedzi na pytanie, jakie czynniki rozwój mediacji umacniają, a jakie go hamują – a tym samym co ma wpływ na kulturę prawną i jej swoiste „uwrażliwienie”.

Zakończenie pracy stanowi podsumowanie całości badań i podsumowanie uzyskanych konkluzji.

Złożoność oraz aktualność podjętego tematu badań, jak również przyjęte ramy teoretyczno-metodologiczne, wymagały zapoznania się z szerokim **zakresem literatury przedmiotu oraz źródeł prawa**, przede wszystkim prawa polskiego. Prezentowana monografia stanowi zatem rezultat wnikliwej analizy – oprócz literatury teoretyczno- i filozoficznoprawnej - szeregu aktów prawnych oraz/lub dotyczących ich komentarzy.

Przeprowadzenie badań nie byłoby możliwe również bez analizy literatury przedmiotu.⁵ Najwięcej uwagi (i czasu) przeznaczono na analizę literatury z różnych dziedzin (m.in. filozofii

---

⁴ Szerzej: L. Leszczyński, *Zagadnienia teorii stosowania prawa. Doktryna i tezy orzecznictwa*, Kraków 2004, passim.

⁵ Także wprowadzenie, ukazujące związki tematyczne pomiędzy zagadnieniami dialogu, godności (wraz z uzupełniającymi ją zasadami równości, wolności i odpowiedzialności), prawami człowieka, aksjologia europejską, wzajemnym uznaniem a teorią podejmowania decyzji w ramach stosowania prawa oparto o – m. in. – następujące pozycje: B. Wojciechowski, *Prawa człowieka jako element polityki wzajemnego uznania i równości szans* [w:] O. Nawrot, S.

prawa, filozofii społecznej, filozofii języka, teorii prawa, teorii konfliktu, teorii dyskursu, psychologii, socjologii, teorii negocjacji i mediacji oraz innych form ADR) dotyczącej zarówno komunikacji i roli prawa w rozwiązywaniu sporów, jak i modeli procesów decyzyjnych oraz samej idei i instytucji mediacji.

W części dotyczącej problematyki komunikacji, dialogu i dyskursu w prawie wykorzystano przede wszystkim opracowania z zakresu ontologii i teorii prawa (w tym M. Zirk-Sadowskiego; L. Morawskiego, Z. Ziemińskiego, J. Stelmacha i B. Brożka oraz W. Cyrula); filozofii języka i lingwistyki (J. L. Austin, J. Searle, P. Prechtel, T. van Dijk); komunikacji (G. Gebner, W. Głodowski, U. Jakubowska, M. Korolko); filozofii społecznej (J. Habermas, R. Alexy, G. H. Mead, Ch. Taylor, A. Honneth, W. Kymlicka), teorii argumentacji i etyki dyskursu (Ch. Perelman, K. O. Apel) oraz teorii konfliktu i alternatywnego rozwiązywania sporów (A. Korybski, A. Zienkiewicz, E. Gmurzyńska i R. Morek).

Jeżeli chodzi o analizę dotyczącą komunikacyjnego wymiaru prawa, oparto się na pracach: N. Luhmanna, G. Taubnera, R. Posnera, J. Habermasa, R. Pounda, W. Felstnera, H. G. Gadamera, A. Kaufmanna, A. Aarnio, Ch. Perelmana, R. Alexy'ego and M. van Hoecke. Skorzystano także z dorobku polskiej nauki prawa w postaci publikacji – *inter alia* - L. Morawskiego, M. Zirk-Sadowskiego, J. Stelmacha, R. Sarkowicza, J. Oniszczyka, J. Jablonskiej-Boncy, S. Wrońskiej, Z. Ziemińskiego, B. Wojciechowskiego. Wielopłaszczyznowe podejście do prawa oparto zaś na pracach: G. L. Seidlera, K. Opalka, J. Wróblewskiego oraz A. Peczenika, natomiast zagadnienie funkcji prawa na M. Boruckiej-Arctowej i I. Boguckiej.

Jeżeli chodzi o analizę dotyczącą zagadnienia stosowania prawa i podejmowania decyzji kończących spór w modelu sądowym, oparto się na pracach: J. Wróblewskiego, S. Wronkowskiej, Z. Ziemińskiego, a także L. Leszczyńskiego, M. Zirk-Sadowskiego i B. Wojciechowskiego w opracowaniu redakcyjnym R. Hausnera, Z. Niewiadomskiego i A. Wróbla. Model mediacyjny w dużej mierze ma charakter autorski, odwoływano się jednak w tej materii do opracowań A. Korybskiego, L. Morawskiego, A. Zienkiewicza, B. Brożka oraz A. Jakubiak-Mirończuk.

Natomiast w części dotyczącej problematyki samej mediacji wykorzystano zarówno prace o charakterze teoretyczno- jak i dogmatyczno prawnym. Przede wszystkim odwołano się do opracowań z zakresu negocjacji dla prawników (F. E. A. Sander, J. Rubin, L. Hawkins, Hudson, Cornall, J. Jabłońska-Bonca, J. Stelmach i B. Bożek, A. Jakubiak-Mirończuk); teorii mediacji (Ch. Moore, R. Baruch Bush, J. Fogler, S. MacCorkle, M. Reese, K. Bargiel-Matusiewicz); zagadnień dotyczących przekonywania, zaufania w społeczeństwie i dialogu motywacyjnego (K. Szymanek, P. Sztompka, S. Rollnick, W. R. Miller) oraz do prac zbiorowych

---

Sykuna, J. Zajadlo (red.), *Konwergencja czy dywergencja kultur i systemów prawnych*, Warszawa 2012, s. 115 – 134; A. Honneth... op. cit.; L. Leszczyński ... op. cit..

dotyczących ADR, a w szczególności różnych aspektów mediacji (M. Tabernacka, J. Olszewski, E. Gmurzyńska i R. Morek, J. Czapska i M. Szelaż-Dylewski).

Jeśli chodzi o prace *stricte* dogmatyczne wykorzystano publikacje odnoszące się do mediacji w sprawach karnych i sprawiedliwości naprawczej (J. Consendine, M. Wright, H. Zehr, J. Waluk, E. Bieńkowska, A. Murzynowski, A. Rękas); mediacji w sprawach nieletnich (E. Bieńkowska, B. Czarnecka-Działuk, D. Wójcik,); quasimediacji przed sądami administracyjnymi (Z. Kmieciak, W. Federczyk, B. Dauter, J. Harczuk); mediacji w sporach zbiorowych (K. Baran, B. Cudowski, G. Goździewicz, L. Cichobłaziński, M. Żurawska, M. Jarota, P. Piórkowski); mediacji w sprawach cywilnych (R. Zegadło, J. Rajski, M. Pazdan, R. Morek, A. Cybulko, A. Zinkiewicz, E. Prokop-Perzyńska, M i M. Kaźmierczak); mediacji regulowanych przez prawo międzynarodowe i europejskie (J. Barcik i T. Srogosz, R. Morek, M. Hutniewicz) oraz – wzmiankowo - mediacji szkolnych (A. Lewicka) oraz mediacji akademickich (M. Czapski).

Przechodząc do wskazania literatury krajowej należy przyznać, iż badanie mediacji jako procesu decyzyjnego w ramach stosowania prawa od strony teoretycznoprawnej ma w Polsce charakter w zasadzie niszowy i jest praktykowane właściwie dopiero od kilku lat. Do grona pierwszych autorów, którzy podjęli temat należeli: Andrzej Korybski w formie rozprawy habilitacyjnej (A. Korybski 1993), Adam Zienkiewicz w formie autorskiej monografii (A. Zienkiewicz 2007) oraz pomniejszych publikacji, jak również Aneta Jakubiak-Mirończuk w formie w formie autorskiej monografii (A. Jakubiak-Mirończuk 2008). Warto wspomnieć również o artykule i niepublikowanej rozprawie doktorskiej Marzeny Myślińskiej (M. Myślińska 2015). Pozostałe – liczniejsze publikacje należą do dogmatyki prawa bądź dotyczą warsztatu prowadzenia mediacji.

Podsumowując, dorobek polskich badaczy zagadnień związanych z teoretycznoprawną analizą mediacji jest dość skromny wobec kilkunastoletniego okresu rozwoju tej instytucji oraz pochodzi od kilkusobowej grupy badaczy zajmujących się tą tematyką w sposób bardziej systematyczny.

W podsumowaniu należy podkreślić, iż uwzględniając zakres przeprowadzonych badań, przyjęte ramy epistemologiczne oraz dążenie do zrozumienia i zinterpretowania, a nie jedynie zazwyczaj spotykanego opisywania rozwoju (przede wszystkim) polskich regulacji prawnych dotyczących mediacji można uznać, iż w dużej mierze **prezentowane osiągnięcie ma charakter pionierski**. Przedstawione badania okazały się nie tylko wyzwaniem, ale także źródłem satysfakcji intelektualnej i rozwoju naukowego, gdyż nie tylko pozwoliły na kompleksowe ujęcie interdyscyplinarnego zagadnienia mediacji lecz również umożliwiły bardziej dogłębne

zrozumienie ich specyfiki. Tym samym stanowi wkład zarówno w empiryczny stan wiedzy, jak również refleksję teoretyczną.

Monografia jest adresowana przede wszystkim do badaczy i środowiska naukowego - że wielu z nich jest zarazem zarówno dydaktykami (wykładowcy), jak i praktykami (sędziowie NSA, SN, TK czy sądów powszechnych, rzadziej przedstawiciele innych zawodów prawniczych) - oraz studentów prawa i innych kierunków studiów, na których wykładane są zagadnienia dotyczące mediacji sądowej i innych form polubownego rozwiązywania sporów, jak również studentów studiów podyplomowych i aplikantów oraz mediatorów i kandydatów na mediatorów. Może też być interesująca dla naukowców z kręgu innych nauk społecznych, którzy chcieliby poznać szersze prawne tło dla zjawiska mediacji. Książka może być wreszcie pomocna także dla wszystkich zainteresowanych problematyką mediacyjną, która coraz częściej przykuwa uwagę naszego społeczeństwa.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo - badawczych (artystycznych).

Mój dotychczasowy dorobek naukowo-badawczy obejmuje **około 80 publikacji naukowych**, z czego ponad 60 zostało wydanych po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych. W mojej dotychczasowej pracy naukowej wyraźnie zaznacza się kilka obszarów zainteresowań, obejmujących nie tylko teorię i filozofię prawa, lecz uwzględniających przede wszystkim zagadnienia:

- wykładni prawa (zwłaszcza prawa Unii Europejskiej)
  - praw człowieka (zwłaszcza klauzul generalnych dotyczących praw człowieka i praw podstawowych)
- oraz
- alternatywnego rozwiązywania sporów (zwłaszcza mediacji)

Prace nad tematyką wykładni prawa europejskiego prowadziłam przede wszystkim pod opieką Prof. dr hab. Leszka Leszczyńskiego, w szczególności w ramach studiów doktoranckich na UMCS oraz realizacji **grantu** KBN (projekt badawczy nr 1 H02A03127). Owocem tych badań było kilkanaście artykułów i rozdziałów w pracach zbiorowych (publikowanych przed i po obronie doktoratu), jak i monografia A. Kalisz, *Wykładnia i stosowanie prawa wspólnotowego*, Wolters Kluwer, Warszawa 2007 oraz współautorstwo pracy A. Kalisz, L. Leszczyński, B. Liżewski, *Wykładnia w międzynarodowym prawie praw człowieka i prawie Unii Europejskiej. Model wykładni a odrębności*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2012.

Obszar moich zainteresowań naukowych wiązał się również w dużej mierze zarówno z tematyką odbytych studiów podyplomowych, jak i prowadzonych zajęć, które z jednej strony inspirowały, a niekiedy wręcz zmuszały do samodzielnego opracowywania materiałów dla studentów. Należy zaliczyć tu zwłaszcza publikacje dotyczące praw człowieka, ich aksjologii, multicentryczności ich ochrony czy klauzul je limitujących - takie m. in. jak artykuły/rozdziały: *Multicentryczność systemu prawa polskiego w świetle działalności orzeczniczej ETS i ETPC*, „Ruch Prawniczy Ekonomiczny i Socjologiczny”, 2007 nr 4; *Principle of Proportionality as an Element Stabilizing the Diversity of Values in Democratic Societies (in the Context of Individual Freedom)*, [w:] *Crisis and Quality of Democracy in Eastern Europe*, M. Jovanovic, D. Pavicevic (red.), Eleven International Publishing 2012; *Klauzula moralności publicznej w prawie polskim i europejskim – jako przykład regulacyjnej, ochronnej oraz innowacyjnej funkcji prawa*, „Principia. Pisma koncepcyjne z filozofii i socjologii teoretycznej”, Kraków 2013, tom LVII-LVIII i *Prawa socjalne - Ich miejsce w systemie prawa oraz znaczenie w społeczeństwie* [w:] *Filozofia Publiczna i Edukacja Demokratyczna/Public Philosophy and Democratic Education*, Poznań 2015, czy redakcja publikacji zbiorowej pt. *Prawa człowieka – współczesne zjawiska, wyzwania, zagrożenia, tomy I i II*, Oficyna Wydawnicza Humanitas, Sosnowiec 2015.

Z drugiej jednak strony, własne zainteresowania badawcze pomagały w tworzeniu nowych zajęć, na przykład przedmiotów dotyczących mediacji w prawie polskim. Z tego zakresu zrealizowałam także – we współpracy z WPiA UWM jako kierownik **zadania badawczego** dotację podmiotową w ramach WSH (decyzja nr 217908/E-713/S/2015 z dnia 19 lutego 2015 r.), czego rezultatem było współautorstwo monografii A. Kalisz, A. Zienkiewicz, *Polubowne rozwiązywanie konfliktów w pomocy społecznej: komunikacja, psychologia konfliktów, negocjacje i mediacje socjalne*, Oficyna Wydawnicza Humanitas, Sosnowiec 2015.

Moje zainteresowanie mediacją wzięło swój początek w stażu, jaki odbyłam w kancelarii prawnej Stradley & Wright w Dallas w Teksasie (Stany Zjednoczone), a następnie w szkoleniach z zakresu mediacji sądowej i pozasądowej (łącznie około 100 godzin). Następnie uzyskałam wpis na listę mediatorów w kilku sądach okręgowych (w zależności od aktualnego miejsca zamieszkania – Lublin, a obecnie Katowice, Gliwice i Bielsko Biala). Z dzisiejszej perspektywy doświadczenia te oceniam jako poniekąd wyraz samodzielnego poszukiwania nowych wyzwań badawczych. Obok poszukiwań naukowych do powstania monografii przedstawionej jako osiągnięcie naukowe przyczyniły się zatem także **doświadczenia praktyczne**. Jestem jedną z niewielu osób w Polsce, która łączy praktykę mediacyjną z działalnością szkoleniową, dydaktyczną i - naukową. Znalazło to wyraz we współautorstwie wznawianej monografii (A. Kalisz, A. Zienkiewicz, *Mediacja sądowa i pozasądowa. Zarys wykładu*. Wolters Kluwer, Warszawa

2009 - wydanie II poprawione i uzupełnione - 2014 oraz licznych artykułach i rozdziałach w pracach zbiorowych (np. *Poszerzanie mediacji w obszarze prawa (publicznego)*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2014 nr 9; *Uгода przed mediatorem jako przykład współczesnego połączenia „lex” i „aequitas”*, „Studia Iuridica Lublinensia”, 2011, t. XIV, czy *Mediacja w sprawach cywilnych w prawie polskim i europejskim*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2010 nr 11, we współautorstwie z E. Prokop-Perzyńską.

Do wspomnianego dorobku naukowego zalicza się między innymi autorstwo i współautorstwo sześciu książek, redakcję dwutomowej publikacji zbiorowej, autorstwo niemal pięćdziesięciu artykułów lub rozdziałów w książkach (w tym w języku angielskim i rosyjskim) oraz około trzydziestu pomniejszych publikacji (takich jak recenzje, sprawozdania i artykuły pokonferencyjne). Wspomniane publikacje ukazały się zarówno w ramach wiodących publikatorów wydawanych w Polsce (m.in. „Europejski Przegląd Sądowy”, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Społeczny” czy „Principia”), jak i na łamach prestiżowych wydawnictw międzynarodowych (Wolters Kluwer, Peter Lang Publishing, Eleven Publishing). Szczegółowy wykaz wszystkich publikacji znajduje się w załączniku nr 3 a).

W ramach mojej pracy naukowej staram się uczestniczyć w pracach ciał oraz **organizacji naukowych** i zawodowych - zarówno krajowych (Prezydium Komisji Nauk Prawnych i Ekonomicznych PAN, o. Katowice, Stowarzyszenie Badań nad Źródłami i Funkcjami Prawa „*Fontes*”, Klub Mediatora) oraz międzynarodowych - *International Association of Social and Legal Philosophy* (IVR).

W ramach działalności naukowo-badawczej uczestniczyłem w licznych **konferencjach** krajowych i międzynarodowych, w tym zarówno jako referent (38 referatów w języku polskim, 10 w języku angielskim i 4 w języku rosyjskim), jak i w komitetach organizacyjnych i naukowych oraz radach programowych. Szczegółowy wykaz udziału w konferencjach oraz opis pozostałych osiągnięć znajduje się w załączniku nr 4.

14/03/2016

Reasumując, przepisy ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.) wymagają łącznego spełnienia wymienionych przesłanek:

- I. Stopień naukowy doktora nauk prawnych (uzyskany na mocy uchwały Rady Wydziału Prawa i Administracji UMCS z dnia 12 kwietnia 2006 roku)
- II. Jako osiągnięcie naukowe przedstawiono monografię - **Mediacja jako forma dialogu w stosowaniu prawa, Warszawa 2016**

Jest to osiągnięcie oryginalne, o znacznym potencjale twórczym, zawiera bowiem zestawienie opisu zasad i modeli mediacji z obowiązującymi w Polsce regulacjami prawnymi oraz z elementami dorobku filozofii prawa i filozofii społecznej, a także teoretyczno-prawnego opisu mechanizmu podejmowania decyzji w mediacji. Na temat mediacji w ciągu ostatniej dekady powstało sporo wartościowych publikacji, niemniej jednak prezentowaną w niniejszym wniosku/autoreferacie wyróżnia kilka cech. Po pierwsze – refleksję nad tą tematyką podniesiono na poziom analizy w odniesieniu do kilku pokrewnych nauk społecznych. Po drugie, większość publikacji ma charakter „sektorowy” (dotyczy mediacji rodzinnej, mediacji karnej, mediacji gospodarczej, etc.), prezentowana publikacja natomiast ukazuje pełnię zjawiska i dokonuje pełnego przeglądu regulacji prawnych w tym zakresie, jak również ukazuje powiązania „w poprzek” gałęzi prawa. Po trzecie – dostępne publikacje zwykle stawiają mediację w opozycji do postępowania sądowego (co być może przyczynia się do wciąż niemałej niechęci sędziów do kierowania spraw na tę ścieżkę...), gdy niniejsza zestawia model procesu decyzyjnego w sądzie i w mediacji nie tylko pod względem różnic, ale i podobieństw oraz akcentuje uzupełniającą rolę mediacji w wymierzaniu sprawiedliwości.

III. Aktywność naukowa:

Mój dorobek naukowy liczy łącznie około **80 publikacji**, w tym ponad 60 po uzyskaniu stopnia doktora. Jestem autorką i współautorką kilku monografii, mam też w dorobku autorstwo rozdziałów w publikacjach zbiorowych (w tym także w języku angielskim i rosyjskim – którymi posługuję się biegle) oraz rozdziałów w podręcznikach, autorstwo i współautorstwo artykułów wymienionych w części B wykazu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (tzw. lista B), redakcji dwutomowej publikacji zbiorowej, kilku recenzji wydawniczych i naukowych oraz kilkudziesięciu innych drobnych prac (*vide*: wykaz opublikowanych prac naukowych).

Ponadto, uczestniczyłam w **projekcie badawczym** (rozpoczętym w trakcie trwania studiów doktoranckich, zakończonym po obronie doktoratu) pt. „Wykładnia prawa Wspólnot Europejskich dokonywana przez Europejski Trybunał Sprawiedliwości i sądy krajowe” (grant KBN, projekt badawczy nr 1 H02A03127). Współpracowałam z WPiA UWM jako **kierownik zadania badawczego** pt. „Rozwiązywanie konfliktów w pomocy społecznej (poszerzanie obszaru mediacji)” - dotacja podmiotową na utrzymanie potencjału badawczego w 2015 roku (decyzja nr 217908/E-713/S/2015 z dnia 19 lutego 2015 r.) oraz z IF UAM, wygłaszając **wykłady na zaproszenie** (2014 i 2015 r.). Otrzymałam **nagrodę indywidualną** III stopnia Rektora UMCS za wyróżniającą się rozprawę doktorską (2007). Wygłaszałam też liczne **referaty** na konferencjach krajowych i międzynarodowych, jak również byłam członkiem komitetów organizacyjnych konferencji obojga typu (*vide*: wykaz udziału w konferencjach oraz tzw. „inny dorobek”).

Dodatkowo – posiadam **członkostwo** następujących krajowych i międzynarodowych organizacji naukowych i zawodowych: International Association of Social and Legal Philosophy (IVR) - (członek od 2005), Prezydium Komisji Nauk Prawnych i Ekonomicznych PAN, o. Katowice (członek od 2010); Stowarzyszenie Badań nad Źródłami i Funkcjami Prawa (członek od 2012); Klub Mediatora (członek od 2011).

IV. Inny dorobek

Aktywność dydaktyczna i popularyzatorska:

Byłam **promotorem** ponad 50 prac magisterskich na kierunkach prawo i administracja oraz około 50 prac licencjackich na kierunku administracja oraz **recenzentem** około 60 prac na kierunku administracja w ramach zatrudnienia w WSH (oraz w ramach współpracy z WSPA w Lublinie). Oprócz tego promowałam około 50 prac w ramach studiów podyplomowych z zakresu mediacji na UMCS i UWM.

Prowadzę **wykłady, ćwiczenia, konwersatoria** z przedmiotów związanych z moimi zainteresowaniami naukowymi. Byłam też **pomysłodawcą, organizatorem i wykładowcą na studiach podyplomowych** pt. „Mediacja sądowa i pozasądowa” na UMCS (2007 – 2009) oraz „Negocjacje i Mediacje Społeczne” dla ROPS w woj., śląskim (2012 – 2013), (*vide*: tzw. „inny dorobek”).

Sprawuję również opiekę naukową nad studentami - od 2011 jestem członkiem Zespołu ds. Jakości Kształcenia IAiP WSH; od 2013 - **opiekunem Koła Naukowego** Studentów Prawa WSH „Prawo w praktyce”, byłam też opiekunem praktyk studenckich na kierunku prawo w WSH (2013 – 2014) (*vide*: tzw. „inny dorobek”).

Dodatkowy dorobek popularyzatorski to także wykłady w ramach **Uniwersytetu Trzeciego Wieku** w WSH oraz prowadzenie zajęć dla „studentów” **Uniwersytetu Dziecięcego Uni Kids** w Bielsku – Białej i Jaworznie (*vide*: tzw. „inny dorobek”).

Dorobek ekspercki:

Od 2014 prowadzę mediacje jako **mediator-specjalista** w Ośrodku Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przepęstwem w ramach projektu Ministerstwa Sprawiedliwości. Prowadziłam też – o czym wspomniano bardziej szczegółowo w informacjach o dotychczasowym zatrudnieniu oraz o tzw. innym dorobku - zajęcia i szkolenia z sędziami, radcami i aplikantami radcowskimi. Brałam też udział – o czym mowa w wykazie udziału w konferencjach – w licznych (około 70) konferencjach/seminariach/warsztatach krajowych i zagranicznych. (*vide*: wykaz udziału w konferencjach oraz tzw. „inny dorobek”)

14/03/2016

